מפניני הפרשה - מאמר

"כי תשא" במקום "וישח אדם"

הפרשה פותחת בפסוק: "**כי תשא את ראש בני ישראל**..." (ל' - יב') הניסוח "כי תשא" לא ברור האם מדובר בחובה או ברשות. בפסיקתא זוטרתא (לקח טוב) שמות פרשת כי תשא, מובא שמדובר בחובה: "**כי תשא - חובה, וכן הוא אומר ושא את מספר שמותם (במדבר ג' מ')**.

לעומת זאת מפירוש רש"י לפסוק מובן שזו רשות: "**כי תשא - לשון קבלה, כתרגומו, כשתחפוץ לקבל סכום מנינם לדעת כמה הם, אל תמנם לגולגולת, אלא יתנו כל אחד מחצית השקל ותמנה את השקלים ותדע מניינם**"

נוסח זה של הפסוק גרר אחריו גם מדרש מעניין, כמו שמובא בפסיקתא זוטרתא (לקח טוב): "**כי תשא את ראש בני ישראל**" - **אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה במה תרום קרנן של ישראל, בכי תשא, שנאמר: צדקה תרומם גוי**". וכן מובא במסכת בבא בתרא דף י: "**אמר רבי אבהו, אמר משה לפני הקב"ה: ריבונו של עולם, במה תרום קרן ישראל? אמר לו: בכי תשא...**"

אם כן, יוצא שהרמת קרנם וראשם של של ישראל הוא ב"כי תשא", ויש לבאר מה עניין הרמת הראש למצוות "הרמת מחצית השקל"?

נראה לבאר זאת כך: כאשר מתבוננים במראה החיצוני של הבהמות ושל האדם רואים הבדל מהותי ביניהם. האדם עומד על שתי רגליו וקומתו זקופה, ולעומת זאת הבהמות עומדות כפופות על ארבע וראשם למטה.

הבדל פיזיולוגי זה משמש גם כסמל להבדל פנימי, המבטא את מותר האדם מן הבהמה. באדם המוח שולט על הלב, השכל והדעת שבמוח גוברים על המידות שבלב, כלומר לאדם יש יכולת להתגבר ולהימנע מלעשות דברים פסולים שהוא מתאווה להם, על ידי כוח שכלו ותבונתו ובכך להכניע את תאוותיו ולא לתת להם מקום התפשטות בגוף, ולא להוציאם לפועל, לא במעשה ולא בדיבור ואף לא במחשבה. לעומת זאת הבהמה, כל מעייניה הם למטה, שם מחפשת היא עשב ואוכל וראשה "מונח" בתוך הקיבה והכרס.

לכן, כאשר אדם מגיע למצב בו הוא מפעיל את מוחו אך ורק בענייני החומר של המזון ושאר דברים גשמיים, הרי הוא בבחינת בהמה. וזו כוונת הפסוק בישעיה: "וישח אדם – וישפל איש". מפרש במצודת ציון על הפסוק: "עניין השפלה וכפיפה כמו שחו רעים לפני טובים" כלומר במקום שראשו של האדם יהיה זקוף למעלה, ושהשכל והמחשבה יניעו אותו הוא מכופפו למטה לידי שליטת יצריו הגשמיים.

בחטא העגל, לקחו את הזהב והשתחוו לו: "וישתחו לו ויאמרו: אלה אלוקיך ישראל..." (לב' ח') כלומר: הזהב הוא האליל שאליו השתחוו ואליו כפפו את ראשם ומוחם, יצא הזהב בדמות עגל, כלומר בצורת בהמה שראשה למטה. זה מה שכתוב בתהלים: "ימירו את כבודם בתבנית שור אוכל עשב" (קו' ב') כבוד האדם הוא שיהיה בקומה זקופה, הראש למעלה והם הפכו להיות " שור אוכל עשב". לכן כאשר נתנו את מחצית השקל כתרומה למשכן, הרימו והקדישו את הזהב למשכן, שבה ונזקפה קומתם וקיבלו שוב את צורת האדם וכבוד האדם, כמו שדרשו חז"ל בשמות רבה פרשת פקודי: אמר הקב"ה יבא זהב המשכן ויכפר על זהב העגל אמר הקב"ה לישראל בשעה שעשיתם את העגל הכעסתם אותי באלה אלהיך, עכשיו שעשיתם המשכן באלה אני מתרצה לכם הוי אלה פקודי המשכן". ובזה זכו שבמקום: "וישח אדם – וישפל איש" התקיים בהם: "כי תשא את ראש בני ישראל".

בין אדם לחבירו

חרטה, וידוי וקבלה לעתיד יכולים להועיל בתשובה רק על עוונות שבין אדם למקום. על עוונות שבין אדם לחבירו מעבר לתשובה הכוללת חרטה, וידוי וקבלה לעתיד, לא תהיה לו כפרה כל עוד לא ביקש החוטא מחילה מחבירו.

לכן אדם שגרם נזק לחברו מעבר לתשובה הכוללת חרטה, וידוי וקבלה לעתיד, חייב הוא לפצות אותו על הנזק לרצותו ולבקש את מחילתו.

דברים אלו מתייחסים ונכונים בעיקרון גם לאדם שדיבר על פלוני דבר שעלול להזיק לו, אולם רק אם כבר נגרם לחבירו נזק על ידי אותו דיבור.

שואל ומשיב

שאלה: מהי "מצה שמורה", מתי נאכלת, ומאיזה קמח צריך להכין אותה?

תשובה: התורה מצווה עלינו לשמור את המצות שלא יחמיצו, שנאמר בחומש שמות יב' יז': "**וּשְׁמַרְתֶּם אֶת הַמַּצּוֹת**". והכוונה למצות שאוכלים לשם מצווה בליל פסח, שנאמר בפסוק הבא: "**בָּעֶרֶב תֹּאכְלוּ מַצֹּת**".

דין שאר המצות שאוכלים בפסח כדין שאר המאכלים, שכל זמן שעל פי כללי ההלכה אין מקום לחשוש שיש בהם חמץ – מותר לאוכלם. אבל את מצות המצווה שאוכלים בליל הסדר נצטווינו לשמור באופן מיוחד בשמירה יתירה, והן נקראות 'מצות שמורות'.

מאימתי צריכים לשומרן? לכתחילה מעת קצירתן. ונוהגים לקצור את החיטים בעודן לחות מעט, שאם יתייבשו לגמרי, וירד עליהן הרבה גשם, יחמיצו. וכן אח"כ כשמאחסנים את גרעיני החיטה, יש להקפיד לאחסנם במקומות שאין חשש שיבואו במגע עם מים. ואפשר לצאת ידי מצוות אכילת 'מצות שמורות' גם במצות שנשמרו משעת טחינה, מפני שכל זמן שאין סימן חימוץ בחיטים ולא הורעה חזקתן, אין לחוש שמא נרטבו והחמיצו, אלא שאין זו המצה השמורה המהודרת, מפני שנשמרה רק משעת הטחינה.

מרן בסימן תנג' ד' פסק להלכה שבשעת הדחק, כבאשר אין באותו מקום קמח שנשמר משעת טחינה, אפשר לקחת קמח רגיל מהשוק, ולקיים את מצוות השמירה מעת הלישה.

גם אם רגילים באותו מקום לשטוף מעט את החיטים לפני הטחינה, אפשר בשעת הדחק ליקח קמח מן השוק, שכן מן הסתם בשטיפה קצרה החיטים עדיין לא החמיצו. אבל אם רגילים להשרותם מעט במים, אסור לקחת קמח מן השוק, מפני שהוא בחזקת חמץ כך כתב במשנה ברורה סימן תנא' ס"ק כד'.

למעשה, נוהגים כיום להדר במצות שמורות, וקונים לליל הסדר מצות שמורות משעת קצירה, ובהן מקיימים את מצוות אכילת המצה.

כל כך נשתרש מנהג ההידור, עד שלמצות שמורות משעת טחינה קוראים מצות לא שמורות, למרות שלהלכה הן נחשבות שמורות, ואפשר לקיים בהן את מצוות אכילת המצה. (מבוסס על פניני הלכה)

מפניני הפרשה - רעיון

לעיתים גלוי ולעיתים נסתר

על הפסוק בפרשתנו בו אומר הקב"ה למשה רבנו: "**והסרתי את כפי וראית את אחרי ופני לא יראו**" (פרק לג' כג') דורשת הגמרא במסכת דף ז. "**אמר רב חנא בר ביזנא אמר רבי שמעון חסידא: מלמד שהראה הקב"ה למשה קשר של תפילין**". ושם בדף ו. מבואר מה כתוב בתפילין של הקב"ה: "**אמר ליה רב נחמן בר יצחק לרב חייא בר אבין: הני תפילין דמרי עלמא מה כתיב בהו? אמר ליה: ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ**. (**דברי הימים א' יז'**)

והשאלות העולות הן: למה הכוונה באמירה זו שלקב"ה יש תפילין? ועוד מדוע דווקא עם ישראל כתוב בתפילין של הקב"ה, ולא כתוב בהם לדוגמא את בריאת העולם או שמות המלאכים? נראה לומר שפשוט הוא שבפועל אין לקב"ה תפילין גשמיות, אלא כוונת חז"ל לומר, שאת הקב"ה לא ניתן לראות, והדרך היחידה בה ניתן להרגישו הוא דרך גילויו בעולם, ואת גילוי הקב"ה בעולם ניתן להכיר, דרך הקשר שבין של הקב"ה כלפי עם ישראל עלי אדמות.

זהו קשר התפילין שבכיכול הראה הקב"ה למשה, כלומר את מציאות הקשר האלוקי עם העולם המתבטא בעיקר אצל עם ישראל. אם כן, כך נסביר את הפסוק הנ"ל: "**וראית את אחורי ופני לא יראו**": אמר לו הקב"ה למשה – דע לך שאי אפשר לראות את המציאות האלוקית, אלא רק מתוך הפעולות של הקב"ה בעולם, וזאת דרך הקשר המיוחד שיש לו עם עמו ישראל, שזהו כביכול ה"אחורי", אשר בעזרתו אפשר להכיר בגילוי המציאות האלוקית בעולם.

הסבר נוסף לפסוק הוא, שהקשר של הקב"ה עם עמו ישראל, לעיתים גלוי כמו בנסי מצרים, ולעתים נסתר, כמו בימי מרדכי ואסתר, אך גם כיסוי הוא גילוי שם ה': "**אסתר מן התורה מנין? ואנכי אסתר אסתיר**" (דברים לא' יח)"

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

סמ"ר עומר בן תהילה ון גלדר הי"ד

יעקב (קובי) בן אביבה בן סדון ע"ה — הרב אשר בן חנה עמיר ע"ה

שמואל ניסן בן שרה זדה ז"ל — אהרון בן דרין דריין ז"ל

אברהם בן שליה סלחה גינדי הכהן ז"ל ז"ל

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

ז'קלין בת אסתר אדרי ע"ה

רחל בת סוליקא דנינו ע"ה

ג'ול בת זהרה עוגן ז"ל

מימה בת ביאה טרבלסי ז"ל

אימי רחל בת ליזה בוחניק ע"ה

אורנה בת מרים פריגל ז"ל

דליה בת מרים רובין ז"ל

רחל בת אסתר אזגורי ז"ל

בס"ד יז' לחודש אדר ה'תשפ"ו
שנה שלושים ואחת גליון מספר 24
יוצא לאור על ידי שמעון בוחניק
רב קהילה בישוב חשמונאים

קול ששון

פרסומים תורניים
בהלכה, הגות, אגדה ופרשת שבוע
ע"ש ששון בן שמחה לבית בוחניק ז"ל

שבת קודש
פרשת כי תשא
שבת פרשת פרה
מפטירים
"בן אדם בית ישראל"
(יחזקאל פרק לו' - ט')

חשמונאים (שעון חורף)

כניסת השבת:	17:23
יציאת השבת:	18:21
זמן רבנו תם:	18:54

מהלכות פסח – מהלכות בדיקת חמץ עפ"י שו"ע ופוסקים אחרונים

בדיקת חמץ - הקדמה

אכילת חמץ בשבעת ימי הפסח, אסורה, שנאמר בתורה: "**כל מחמצת לא תאכלו**". בנוסף נאמר: "**תשביתו שאור מבתיכם**" וכן - "**לא יראה לך**". מכאן שמצוות השבתת החמץ כוללת גם מצוות עשה וגם מצוות לא תעשה.

אומנם מדין תורה אפילו בחמץ שאדם יודע את מקום הימצאו, מספיק שיבטלו בלבו ויחשוב כאילו הוא עפר, או שיפקיר אותו בפני שלושה בני אדם. אולם חז"ל תיקנו כי בתחילת ליל יד' בניסן יש לבדוק את החמץ לאור הנר, ולבדוק בחורים ובסדקים ובכל מקום שיש סיכוי שיהיה שם חמץ. תקנת חכמים נבעה מהסיבות הבאות:

- החמץ מצוי כל השנה והאדם רגיל אליו, ויכול לבוא לידי מכשול.
- התורה אסרה את החמץ אפילו בבל יראה, לכן גם חכמים החמירו.

בבדיקת חמץ וביעורו, האדם יגע וטורח על מנת לאתר ולשרוף את הלחם ואת העוגות, אשר ליבו חומדם, וזאת כדי לעשות רצון ה', פעולה המעוררת סנגוריה גדולה על עם ישראל.

לפני הבדיקה

א. לפני ליל יד' בניסן יש לנקות את הבית ומקום העבודה, את מקומות האחסון בבית, החצרות, המכונית, המקרר, כיסי הבגדים, ספרי לימוד, תיקי בית הספר וכו'. בפרט יש לדקדק בניקוי המטבח בו מצוי החמץ.

ב. יש לנקות היטב את המידורים לברכת המזון, הזמירונים שמשתמשים בהם לשירה ופיוטים בשבתות וימים טובים, מפני שמצוי בהם פירורי לחם ובדומה, ויש לחוש שבליל הסדר יפלו מהם לתוך המאכלים ואנשים יכשלו באכילת חמץ בפסח, וטוב ונכון להשתמש במיוחדים לפסח.

ג. בדיקת החמץ צריכה לכתחילה להתבצע מיד בתחילת הלילה, אחרי תפילת ערבית. לכן תיקנו חכמים לא להתחיל בפעולה שניתן להמשיך בה ולעכב את זמן הבדיקה, כגון אכילה, מלאכה, לימוד תורה ועוד, החל מחצי שעה לפני זמן הבדיקה. עם כל זאת מותר לאכול מאכלים קלים, כגון פירות, ירקות שתייה ופת או עוגיות פחות מ "כביצה".

ד. לפני הבדיקה יש להניח את החמץ שמשאירים לאכילה או למכירה במקום שמור היטב. גם את החמץ שמוצאים בבדיקה וצריך לשרפו למחר, יש להניח במקום שמור שלא יאבד.

זמן הבדיקה

ה. זמן הבדיקה הוא ליל יד' בניסן מצאת הכוכבים ולדעת הראב"ד סמוך לצאת הכוכבים, זאת מהסיבות הבאות:

- אור הנר יפה לבדיקה.
- הלילה הוא הזמן המתאים ביותר מפני שבני הבית מצויים.

ו. זמן הבדיקה נמשך כל הלילה. מי שלא בדק בלילה, בדיעבד בודק ביום יד' לפני סוף זמן איסור ההנאה מחמץ מדרבנן, ללא ברכה. מי שבדק לפני ליל יד' חייב לחזור ולבדוק בליל יד' בניסן, אלא אם סגר את המקום ובטוח שלא נכנס חמץ.

מקומות הבדיקה

ז. צריך לבדוק בכל חדרי הבית בחורים ובסדקים, לרבות מרפסות, חדרי מדרגות, וגינות, במכונית ובכל מקום שמשתמשים בו בחמץ.

ח. בבית יש להקפיד על הבדיקה במיוחד במקומות שרגילים להצניע שם חמץ כגון: מזנון, מקרר, ארונות מטבח, ובבית בו יש ילדים גם מתחת למיטות וארונות ובדומה. כמו כן יש לבדוק גם את התיקים של בני הבית ובפרט תיקי הילדים ואת הכיסים שבבגדים ובפרט בבגדי הילדים, מפני שלפעמים שמים בהם עוגות וממתקים ובדומה.

ט. למי שקשה לבדוק בעצמו את כל המקומות, יכול להסתייע בבני ביתו, חברים ובדומה, אשר יחד יחלקו את מלאכת הבדיקה. הם יעמדו לידו בשעה שמברך, ואז יתפזרו לבדוק כל אחד במקומו, על סמך ברכתו.

י. בית הכנסת, בית מדרש ובדומה צריכים בדיקה, אפילו שמנקים אותם לפני כן. אין מברכים על בדיקתם, וטוב לעשותה מיד אחרי בדיקת הבית, שאז היא נפטרת בברכה שמברכים על הבדיקה בבית.

במה בודקים וברכת הבדיקה

יא. בתלמוד ובפוסקים הובא שבודקים לאור הנר, רצוי נר שעווה או נר פרפין, אבל אין בודקים לאור נר אבוקה, נר חלב, שמן, שומן וכדומה.

יב. מותר ורצוי לבדוק לאור פנס כיס אשר אפשר להכניסו לחורים וסדקים, ולברך על הבדיקה. כדי לשמר את מנהג אבותינו, יש נוהגים להתחיל לבדוק עם נר שעווה או פרפין ולהשלים את הבדיקה עם פנס חשמלי.

יג. מיד אחרי הברכה, מתחילים לבדוק בלי הפסק דיבור או פעולה שלא קשורה לבדיקה. בברכה אחת אפשר לבדוק כמה בתים, אפילו רחוקים זה מזה. מי שהפסיק בדיבור לא בעניין הבדיקה לפני שהתחיל לבדוק – יאמר "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד" ויחזור ויברך. אם התחיל לבדוק, לא יחזור ויברך, וכן אם הפסיק בעניין הבדיקה, אפילו לפני שהתחיל לבדוק, לכתחילה גם את זה אין לדבר אלא אחר שבדק מעט.

מנהגים בעניין הבדיקה

יד. עפ"י האר"י הקדוש, טוב לקחת לפני הבדיקה עשרה פתיתי לחם כל אחד פחות מ"כזית", עטופים נייר, ולפזר אותם בבית. אולם אין להסתפק בלקיטתם בלבד, אלא יש לחפש היטב אחר החמץ. אולם מי שרק מקבץ פתיתים אלו לא קיים מצות בדיקה וכמעט בירך ברכה לבטלה. אם לא מצא יבטל אותו בפרוש כשמבטל את החמץ.

פינת העורך

"**ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת לדורותם**..." האלשיך הקדוש ביאר שבפסוק הקודם ציוה ה' להימנע מעשיית מלאכה בשבת: "**ושמרתם את השבת כי קודש היא לכם, מחלליה מות יומת**". ועתה בא ה' יתברך לומר, שהשבת אינה רק הימנעות מחילולה, אלא יש "לעשות את השבת", לצקת בה תוכן רוחני נעלה, כדי ש"**ביני ובין ישראל אות היא לעולם**" - שתהיה יום של לימוד תורה, קירבה לה' וקירבה משפחתית!

ברכות מכל הלב

מזל טוב וברכות מעומק הלב לניסים וקרן-אל אילוז הי"ו לרגל נישואיהם. ברכות להם ולכל משפחותיהם משפחת שלום הי"ו ומשפחת אילוז הי"ו יהי רצון מלפני אבינו שבשמים, שתיזכו להקים בית לתפארת ישראל, מלא אהבה ושמחה, נאמן וכשר, המיוסד על יסודות איתנים של אהבת תורה ויראת שמים לתפארת עם ישראל.

ברכות מכל הלב

מזל טוב וברכות מעומק הלב לניסים וקרן-אל אילוז הי"ו לרגל נישואיהם. ברכות להם ולכל משפחותיהם משפחת שלום הי"ו ומשפחת אילוז הי"ו יהי רצון מלפני אבינו שבשמים, שתיזכו להקים בית לתפארת ישראל, מלא אהבה ושמחה, נאמן וכשר, המיוסד על יסודות איתנים של אהבת תורה ויראת שמים לתפארת עם ישראל.

אסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא

"שונה הלכות" – הלכה ומקורה

הברכה על מקום שנעשה בו נס לרבים וליחיד

מקור בתלמוד

במשנה במסכת ברכות דף נד. מובאת תקנת חכמים לברך על ראיית המקום שנעשה בו נס לאבותינו: **"משנה הרואה מקום שנעשו בו נסים לישראל, אומר: ברוך שעשה נסים לאבותינו במקום הזה".** להלן נדון בגדרי ברכה זו ובהבדל ההלכתי בין נס של רבים לנס של יחיד.

כאמור, ברכה זו היא תקנת חז"ל, הגמרא במסכת ברכות דף נד. מציינת שהפסוק עליו הסתמכו חז"ל בבואם לתקן ברכה זו הוא פסוק בחומש שמות פרק יח' י', בו מברך יתרו את ה' על הניסים שעשה לישראל והצילם מידי פרעה מלך מצרים: **"מנא הני מילי? אמר רבי יוחנן, דאמר קרא: "ויאמר יתרו ברוך ה' אשר הציל וגו'".**

בהמשך מובא שגם על נס שנעשה ליחיד יש לברך: "ברוך שעשה לי נס במקום הזה". ההבדל בין נס של רבים לנס של יחיד הוא, שעל נס של רבים כולם צריכים לברך בראותם את מקום הנס. ואילו על נס שנעשה ליחיד רק הוא מברך כשרואה את מקום הנס: **"...אניסא דרבים מברכינן, אניסא דיחיד לא מברכינן? והא ההוא גברא דהוה קא אזיל בעבר ימינא, נפל עליה אריא, אתעביד ליה ניסא ואיתצל מיניה; אתא לקמיה דרבא, ואמר ליה: כל אימת דמטית להתם - בריך ברוך שעשה לי נס במקום הזה! ומר בריה דרבינא הוה קאזיל בפקתא דערבות וצחא למיא, אתעביד ליה ניסא איברי ליה עינא דמיא ואישתי. ותו, זמנא חדא הוה קאזיל ברסתקא דמחוזא ונפל עליה גמלא פריצא, איתפרקא ליה אשיתא, על לגוה; כי מטא לערבות, בריך: ברוך שעשה לי נס בערבות ובגמל, כי מטא לרסתקא דמחוזא, בריך: ברוך שעשה לי נס בגמל ובערבות! - אמרי: אניסא דרבים כולי עלמא מיחייבי לברוכי, אניסא דיחיד - איהו חייב לברוכי".**

פירוש רש"י - הכי גרסינן - מנלן דמברכינן אניסא, אמר רבי יוחנן דאמר קרא: ויאמר יתרו ברוך ה' אשר הציל אתכם וגו'. בעבר ימינא - שם מדינה בדרומו של פרת. בפקתא - בקעה. ערבות - שם מקום. וצחא למיא - צמא למים. ברסתקא - בשוק. גמלא פריצא - גמל משוגע, שעסקיו רעים. אתפרקא ליה אשיתא - נפלה חומת בית שהיה סמוך לו, ונכנס לתוך הבית מפני הגמל".

ריי"ף

הרי"ף בברכות דף מג. כתב שבנס של יחיד, לא רק בעל הנס יברך, אלא גם צאצאיו: **"...אמרי אניסא דרבים כולי עלמא צריכי לברוכי אניסא דיחיד הוא ובריה ובר בריה צריכי לברוכי וכולי עלמא לא צריכי".**

פירוש התוספות

התוספות ברכות דף נד. הדגישו, שאפילו שבמשנה לא מוזכר בנוסח הברכה שם ומלכות, יש לומר את הברכה בשם ומלכות. עוד כתבו שם רק לפרקים, אחת לשלושים יום: **"הרואה וכו' אומר ברוך שעשה נסים לאבותינו וכו' - פירש רבינו שמעיה דכל הני ברכות צריכות להזכרת שם ומלכות ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם וכן כתב רבינו שמשון מקוצי כי הר"י היה רגיל דפירקין רבי זעירא כו' כל ברכה שאין בה וכו' ונראה לרבינו דדוקא לרואה משלשים יום לשלשים יום דומיא דרואה ים הגדול לפרקים דאמר בירושלמי דפרקים היינו שלשים יום".**

שיטה מקובצת

בשיטה מקובצת במסכת ברכות דף נד. כתב שאדם שנעשו לו יותר מנס אחד, במקום שמברך ומזכיר נס אחד, צריך להזכיר את הניסים הנוספים שנעשו לו במקומות אחרים, וזאת כביטוי לחיבוב הנס: **"ברוך שעשה לי נס בגמל ובערבות. המקום שהיה עומד שם היה מזכיר ראשון שעיקר הברכה עליו ואחר כך היה יכול להזכיר נס אחר מפני חבוב הנס".**

הרשב"א

בחידושי הרשב"א על ברכות דף נד. הביא את דברי הראב"ד שרק בפעם הראשונה שרואה חובה לברך את ברכת ההודאה על הנס, אבל בשאר הפעמים שרואה את המקום שאירע בו הנס, הברכה היא רשות בלבד. לדעתו את דברי רבא בגמרא שהורה לשואל לברך על הנס בכל פעם שיגיע למקום הנס, יש לפרש כרשות ולא כחובה: **"הרואה מקום שנעשו בו נסים לישראל אומר ברוך שעשה נסים לאבותינו במקום הזה, ודוקא פעם ראשונה חובה מכאן ואילך רשות וכך כתב הראב"ד ז"ל, והא דאמרינן בגמרא דאמר ליה רבא להההיא דנפל עליה אריא בעבר ימינא כל אימת דמטית להתם בריך ברוך שעשה לי נס התם נמי לאו בחובה קאמר ליה אלא דאיהו בעי מיניה אי מצי לברוכי או לא וא"ל דכל אימת דמטי התם אי בעו לברוכי הרשות בידו ושפיר דמי ולאו בחובה".**

שיטת המאירי

המאירי בבית הבחירה על מסכת ברכות דף נד. דן בשאלה – על איזה סוג ניסים היחיד מברך "שעשה לי נס" ולדעתו יחיד צריך לברך, אפילו נס קטן, זאת מפני שלגבי יחיד כל נס הוא גדול, אבל לגבי נס של רבים רק נס גדול מברכים עליו, אומנם לא צריך שיהיה נס שיוצא מגדרי הטבע.

"נסים אלו שמברכין עליהם יש אומרים דוקא בנס גדול היוצא מגדרו של עולם אבל נס קטן כגון שבאו לו גנבים או גדודי חיה ולסטים אין מברך עליו ולדעתי כל נס העשוי ליחיד מברך עליו שכל נס אצל יחיד גדול הוא אבל נס של רבים אין מברכין עליו אלא כשהוא נס גדול ומ"מ כל שנתקרבו למקרה גדול ונצול הימנו אף על פי שאין בו מופת מברכין עליו".

פסיקת הרמב"ם

ופסק הרמב"ם הלכות ברכות פרק י' הלכה ט'. שיש לברך על הניסים שנעשו לעם ישראל כגון ראית מקום קריעת ים סוף וכו', וצריך לברך ברכה עם שם ומלכות "שעשה ניסים לאבותינו במקום הזה", ואם נעשה נס ליחיד הוא ויוצאי חלציו צריכים לברך ברוך שעשה לי נס במקום הזה או לאבותי.

"הרואה מקום שנעשו נסים לישראל כגון ים סוף ומעברות הירדן אומר ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם שעשה נסים לאבותינו במקום הזה, וכן כל מקום שנעשו בו נסים לרבים, אבל מקום שנעשה בו נס ליחיד אותו היחיד ובנו ובן בנו מברך ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם שעשה לי נס במקום הזה או שעשה נס לאבותי במקום הזה..."

פסיקת הטור

הטור בסימן ריח' פסק שיש לברך על ניסים של רבים ברכת שעשה ניסים לאבותינו במקום זה בשם ומלכות: **"הרואה מקום שנעשו בו נסים לישראל כגון מעברות הים ומעברות הירדן...מברך ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם, שעשה נסים לאבותינו במקום הזה, וכן בכל הברכות צריך להזכיר בהם שם ומלכות כן כתב הרמב"ם ז"ל לאפוקי מדברי הראב"ד ז"ל שכתב שאין צריכות שם ומלכות..."**

בהמשך הביא את דעת הראב"ד שרק בפעם הראשונה שרואה את מקום הנס צריך לברך, אבל בשאר הפעמים הברכה היא רשות בלבד, אבל ציין שהרא"ש חלק על כך ולדעתו בכל פעם חובה לברך אם עבר שלושים יום.

וכתב עוד הראב"ד שאין עליו חובה לברך על הנס אלא בפעם ראשונה מכאן ואילך רשות אבל א"א ז"ל כתב שכל אלו הברכות אינן אלא כשרואה אותן משלושים יום לשלושים יום ואז הם חובה כמו בפעם ראשונה ואסיקנא דאניסא דרבים כולי עלמא בעי ברוכי אניסא דיחיד איהו לחודיה בעי ברוכי..."

עוד כתב הטור בדעת הרי"ף שבנס של יחיד גם בניו צריכים לברך במקום הנס ושיש אומרים שגם כל הדורות הבאים אחריו צריכים לברך, ושיש להזכיר בברכה במקום שמברך, גם ניסים אחרים שנעשו לו.

תהילת ה' ידבר פי – ביאור על ספר תהלים

ביאור ופירוש על ספר תהלים – עפ"י מלבי"ם ועוד

בתהלים פרק ב' פסוק ט': "**תרעם בשבט ברזל ככלי יוצר תנפצם**" ביאר מלבי"ם שהקב"ה אומר לעם ישראל שניתנת להם הרשות לרצוץ את הגויים שקמו על ה' – על עם ישראל בשבט ברזל, והם יהיו ככלי יוצר המוכן לקבל הניפוץ והשבירה לגמרי – כלומר הרשה גם להכריתם ולהאבידם לגמרי.

את פסוק י': "**ועתה מלכים השכילו הוסרו שפטי ארץ**" – מבאר מלבי"ם שעם ישראל שקיבל את רשותו של הקב"ה לרצוץ את הגויים שקמו עליהן פונה לגויים לתקן את דרכיהם ובכך ימנעו מאבדון: "**ועתה, רוצה לומר אחר שה' הרשה אותי ע"ז וכל ממלכות הארץ נתן בידי, ורק אם אשאל אכריתם ויאבדו, א"כ למה תמרדו ותמתינו עד עת שתאבדו, טוב שתשכילו עתה. השכילו הוסרו ר"ל השכילו זאת מצד הערת השכל וקבלו זאת מאהבה, או עכ"פ הוסרו מצד המוסר ויראת העונש העתיד לבא עליכם, ומצד זה**".

פסוק יא': "**עבדו את ה' ביראה וגילו ברעדה**" – הוא המשך הפניה לאומות העולם שיתקנו את דרכם, כדי שסופם יהיה טוב והרעדה תהפך לגילה: "**עבדו את ה' ביראה, ובזה תרויחו שלבסוף תגילו ברעדה הזאת שחרדתם ויראתם מן העונש. מפרש דבריו, נגד מה שאמר עבדו את ה' במה תעבדו את ה'?**"

את הפסוק האחרון פסוק יב': "**נשקו בר פן יאנף ותאבדו דרך כי יבער כמעט אפו אשרי כל חוסי בו**" מבאר מלבי"ם כסיום הפניה לאומות העולם "**נשקו בר**" - שיתחברו למבורר מאת ה'. פירוש אחר "**נשקו בר**" – שיהיו היו כמוץ הנושק וסובב את הבר והדגן, ולא כמוץ אשר תדפנו רוח.

"**נשקו בר, התחברו אל המבורר מאת ה', שבמה שתעבדו עבודת המלך משיח ה' ידמה כאילו אתם עובדים את ה'. וגם אמר נשקו בר, היו כמוץ הנושק וסובב את הבר והדגן, כל תהיו כמוץ אשר תדפנו רוח. לכן תפס מילת בר שהוראתו תאומית על המבורר והנבחר ועל הבר והדגן, ונגד מה שאמר ביראה, מפרש ממה יתיראו? פן יאנף ה' (הנזכר בכתוב הקודם) ותאבדו דרך כי יבער כמעט אפו, רוצה לומר אחר שרק במעט שיבער אפו תאבדו דרך, כמ"ש ודרך רשעים תאבד, וכ"ש שראוי לכם להתירא פן יאנף, שפעל אנף מורה על שמכלה חרון אפו בעונש נחרץ, ונגד מ"ש וגילו ברעדה מפרש כי אשרי כל חוסי בו ולכן תגילו אח"כ על שחסיתם בה**".

חוכמה ודרכי חיים - ביאור משלי

ביאור ופירוש על ספר משלי – עפ"י מלבי"ם ועוד

המלבי"ם כתב שמהמשלים שבספר, האדם לומד איך להתנהג בעניינים שבין אדם לחברו ובהנהגה המדינית, ושהספר מתאים ומועיל לכל סוגי בני האדם. את פסוקים י' עד יב' מפרש מלבי"ם שזו חוכמת המוסר שאומר האב לבנו - לדוגמא שלא ילך בחבורה עם אנשים שליליים, שיכולים לפתות אותו לעשות מעשה לא קיצוני - לפגוע בבני אדם, מבלי להורגם, אלא רק לקחת את ממונם והם ישארו בחיים.

את פסוקים יג ויד' מפרש המלבי"ם שהם דרכי הפיתוי – שעל ידי זה נמצא הון יקר מכסף וזהב וכדומה, ממנו גם הוא יקבל את חלקו בגורל.

את פסוק טו': "**בני אל תלך בדרך אתם מנע רגלך מנתיבתם**". מפרש מלבי"ם שבפסוק זה חוזר האב אל בנו ומזהירו לא לבתפתות אליהם ולא ללכת איתם לא במסלול הראשי שלהם ולא בנתיבית הצדדיים, ומוסיף, שלא רק להימנע מללכת איתם, אלא לגמרי להימנע מלהיות במחיצתם.

"**בני אל תלך בדרך אתם, דרך הוא הדרך הגדול הקבוע לרבים, והנתיבות הם של יחידים, ומוסיף שלא לבד שלא תלך אתם בדרך הגדול שלהם הקבוע לכולם, כי גם אל תלך בנתיבתם, בנתיב שהולך בו יחיד מהם. וגם חוסיף שלא לבד שלא תלך אתם בצוותא חדא, כי גם אם הם אין הולכים שם מנע רגלך שלא תלך בנתיב שהלך בו יחיד מהם, כי הם ירצחו גם אותך:**

את פסוק טז': **כי רגליהם לרע ירוצו וימהרו לשפך דם**" מפרש מלבי"ם שאותם אנשים הם רצים אל הרע – ומתחיל להסביר לגבי גזל שהוא דבר שבקלות ניתן להסביר את הרוע שבו וזה לא נעצר שם ומגיע עד לרצח, ועוד שמי שמחיל להיות בחברתם קשה לו להימלט מהם.

"**כי רגליהם לרע ירוצו, האב מודיע לבנו הקטן שידע שכל מה שרצים הוא לרע כי הגזל הוא דבר רע, (בזה יתחיל האב ללמד את בנו בדבר שיבין בקל בשכלו, ומוסיף להסביר לו כי) חוץ ממה שהוא דבר רע ירצחו גם אותך, כי ימהרו לשפך דם, (וגם כל תחשוב שבתוך כך תשמט מידם, כי ימהרו לזה)**".

שאלות לגיל הרך (כיתות א' עד ג')

1. מה אכל ושתה משה בארבעים יום שעלה לשמים להביא תורה?

א. לא אכל, אך שתה מים מהרקיע העליון. ב. הביא איתו צידה לדרך.

ג. לא אכל ולא שתה. ד. המלאכים הביאו לו אוכל ושתיה בכל יום.

2. מה עשה ה' כאשר ראה שישראל מתחרטים על מעשה העגל?

א. ציווה להם להקים משכן. ב. ביקש ממשה להכין לוחות חדשות.

ג. ביקש ממשה שיחזיר את אוהלו למחנה. ד. תשובות ב' ו ג' נכונות.

3. ה' רצה למחות את העם על מעשה העגל – כיצד הניב משה רבנו?

א. ביקש שיסלח להם אם ירסקו את העגל. ב. שיקים עם חדש במקומם.

ג. ביקש שיסלח להם ואם לא שימחה את שמו מהתורה. ד. א' וג' נכונות.

שאלה עפ"י פירוש רשב"ם - כיתות ו' עד ח'

7. כתוב בפסוק: "וַיְצַוֵּם אֵת כָּל־אֲשֶׁר דִּבֶּר ה' אֹתוֹ..." (לד') למה הכוונה?

א. כל מה שלימד אותו ה' לפני חטא העגל. ב. לתגובת ה' על חטא העגל.

ג. המצוות שלמד ב 40 יום הראשונים והשניים. ד. תשובות א' וג' נכונות.

שאלות עפ"י רש"י ילדי כיתות ד' עד ח'

4. מהיכן לומד רש"י כמה גדול כוחה של עבירה? (פרק לד')

א. משבירת הלוחות ע"י משה. ב. מתגובת הקב"ה על חטא העגל.

ג. מכך שיראו מלגשת למשה עד ששם מסווה. ד. אף תשובה לא נכונה.

5. מהיכן למד רש"י ש "אין לך מדה יפה מן הצניעות"? (פרק לד')

א. מכך שבמחצית השקל - העשיר לא ירבה. ב. מכך שמשה שם מסווה.

ג. מכך שקבלת הלוחות השניות נעשתה בצינעה. ד. ב' וג' נכונות.

6. "...בְּחָכְמָה וּבִתְבוּנָה וּבְדַעַת..." (פרק לא') מהי חוכמה ומהי דעת?

ג. חוכמה: לומד מאחרים, דעת: רוח הקודש. ב. אין שום הבדל ביניהם.

ג. חוכמה: רוח אלוקים, דעת: לומד מאחרים. ד. אותו דבר בדרגות שונות.

שאלה עפ"י פירוש רשב"ם - כיתות ו' עד ח'

8. "...ממולה טהור קודש..." (פרק ל') למה הכוונה - ממולח?

א. להוסיף למיני הבשמים מלח. ב. לוודא כי לא מוסיפים לבשמים מלח.

ג. מעורבב היטב. ד. לא מעורבב כלל.

ברכות והודעות

מדרשת "הדרך אלייך" בחשמונאים על שם אשת החסד: אודליה פונקלר (תורג'מן) ז"ל הינה נקודת אור ביישוב פעילה בימים: ראשון, ורביעי בערב, וכן ביום רביעי בבוקר.

עמותת "דעת צדקות" נותנת שירות ללימוד תורה משמעותי של אברכי כולל "ברכת אברהם" לימי אזכרה של קרוב משפחה – נא לפנות לרב שמעון בוחניק – 050-2339941